

21 maart

Dit schrift kocht ik van de zomer voor mijn colleges psychologie, het is fluorescerend roze, net als m'n markers. Ik weet nog hoe ik in september vol goede moed aan een nieuwe studie begon. Al snel was ik vooral in De Zondvloed te vinden, waar ik rondliep met bladen vol bier. Maar daar wil ik het nu niet over hebben. In dit schrift wil ik vooral schrijven over de bizarre tijd waarin ik ben beland. Van het ene op het andere moment zitten we met z'n allen thuis door een of ander virus. Ik wil zo precies mogelijk opschrijven wat ik meemaak. Omdat ik later anders vast denk dat het niet is gebeurd. Omdat ik geen zak te doen heb. Omdat schrijven goed voor je schijnt te zijn, rust in je kop.

Ik begin gewoon bij vandaag en ik kan je zeggen, wat ik vandaag meemaakte was – tada – helemaal niets. Mensen die mediteren zeggen dat je elk geluid, elke gedachteflits, elke scheet gewoon voorbij moet laten komen, zonder

oordeel. Laat ik dat eens doen bij deze volmaakt lege dag waarop ik al om halftien 's ochtends het kiepraam openduwde, mijn hoofdkussen tegen de dakpannen zette en in de dakgoot klom. De zon (alweer zon) had het zink flink opgewarmd. Ik viste m'n telefoon uit m'n beha. Niet één appje, van niemand, zelfs niet van mijn moeder. Ik leunde achterover en zette een playlist op die *Saturday Morning* heette, Burna Boy 'On the loooooow'. Met mijn ogen dicht zat ik daar.

Ik dacht aan de laatste keer uitgaan, op 29 februari, een schrikkelidag en 'gratis tijd' volgens Maria. Helaas was het niet bepaald de avond van ons leven. Maria taaide al tegen enen af, en niet veel later vertrok ook Francis met een of andere vage gast. In mijn eentje dansen was no go en uiteindelijk zat ik thuis in de keuken nog uren op m'n telefoon in de hoop dat Toby thuiskwam. Als we hadden geweten wat ons te wachten stond, hadden we het wel anders aangepakt. Doorgaan tot de club sluit, en daarna nog bij iemand thuis. Bij het eerste licht dansen in een woonkamer en dan op een of ander bed in slaap vallen en aan het einde van de middag met z'n allen ontbijten. Een betere manier om zonder een verre reis te maken overal los van te zijn, weet ik niet.

Ik legde mijn hoofd tegen een dakpan en hoorde de huizen suizen. Ergens maakten mensen ruzie. En toen was het stil. Op de nok van een dak aan de overkant landde een duif die zijn veren begon te poetsen. Kunnen duiven

ook ziektes verspreiden? Toen hij mij tegen de pannen geleund zag, fladderde hij verschrikt op. Voor de dieren is het vast ook wennen dat wij collectief thuis zijn.

Ik belde Francis, die op dit alle Jezus vroege tijdstip natuurlijk niet opnam. Midden in de nacht had ze nog een smoothie gepost, #banaan, met veel ijsblokjes, een scheut amandelmelk en kaneel. Hoog glas eenzaam op aanrecht. Geen Francis-foto's van knappe, blijde mensen boven op elkaar, van dansvloeren, strandtenten, barretjes.

En zo is het nu over de hele wereld. In hokjes en kamertjes zitten mensen met elkaar vast. Ik zag een filmpje van een Fransman die op zijn balkon voor de marathon trainde. Op en neer langs de tuinstoelen, over een reepje kunstgras. En in Buenos Aires is een avondklok ingesteld. Niemand mag daar 's avonds meer de straat op. Wow, totaal claustrofobisch.

Ik neem me de hele tijd voor te bedenken wat ik wél kan doen. Zo wilde ik me serieus opgeven voor een webinar die op Insta voorbijkwam. Hoe zorg je voor je brein, 'dat alles aanstuurt, hoe je denkt, hoe je je voelt, of stress wel of niet negatief voor je is'. De webinar wordt gegeven door een stewardessachtige vrouw, blond – natuurlijk is ze blond en heet ze Charlotte. 'Meer controle over je denken,' belooft ze en ik had mijn naam en adres al ingevuld voor een webinar over 'brain food', toen ik in een helder moment alle schermpjes wegklikte. Vlak voor mijn hoofd uit elkaar spatte van de stemmetjes, plaatjes,

zinnnetjes. En toen probeerde ik eens te kijken wat er vanzelf in me opkwam. Helaas moet ik melden dat dat niet veel meer was dan havermoutkoeken bakken of de tafel in de keuken roze schilderen (het gezicht van Toby, haha).

Na een tijdje dacht ik: stop met denken, ga gewoon iets doen. En – vrij irritant – toen hoorde ik in mijn hoofd mama zeggen dat ze zich echt nooit verveelt. En ik zat daar en ik voelde de zon krachtiger worden en ik zag nog meer vogels, meeuwen, en een tetterende ekster, wat riep die en naar wie?

Toen mijn telefoon rinkelde, schrok ik me rot. Het was papa uit zijn boshuis in Chaam. Zeker tien minuten lang stortte hij zijn boosheid uit. Terwijl hij op een van de mooiste plekjes op aarde woont, met vogels die het terras op komen en wuivende bomen. ‘Weet je hoeveel doden er vielen bij de Spaanse griep?’ vroeg hij. Ik hield de telefoon een stukje van mijn oor. Nee, dat wist ik niet, en het was duidelijk ook niet de bedoeling dat ik antwoord gaf. ‘Twintig tot veertig miljoen,’ snauwde hij. ‘En niemand bleef thuis. Er is een sterke man nodig,’ zei hij, ‘iemand die impopulaire maatregelen durft te nemen,’ anders stort de hele economie in, kelderden zijn aandelen en ga zo maar door. So sorry voor zijn derde vrouw, die niet zoals ik met een smoes de telefoon kan ophangen.

Mama laat deze lockdown, in dat woord leven wij nu, over zich heen komen: ‘Er zijn zoveel mensen mee bezig.

Er komt vast een oplossing.' Of – op mindere dagen: 'We doen het er maar mee.' Haar berusting tegenover papa's vuist op tafel. En dan is er die stem (niet 'dat stemmetje' schrijven) die vraagt waarom ze niet even gewoon aan me vragen hoe het met mij gaat (lief dagboek).

Na het telefoontje van mijn vader googelde ik op Spaanse griep. Er verscheen een zwart-witfoto van politiemannen met helmachtige hoeden en voor hun monden witte vlaggetjes: mondkapjes. Die man met die baard zei op tv dat die nu echt niet nodig zijn. De Spaanse griep duurde van februari 1918 tot en met april 1920. 'Wat betreft het aantal zieken en doden was het de meest desastreuze influenza-epidemie die de mensheid ooit trof.' De epidemie duurde meer dan twee jaar, er gingen vijftig tot honderd miljoen mensen dood, en een derde van de wereldbevolking raakte besmet. Hoezo hadden we daar op school niks over gehoord? Vergat de mensheid ziektes gemakkelijker dan oorlogen? In de middeleeuwen had je de pest. Toen de Europeanen de hele wereld gingen 'ontdekken' namen ze aan boord ziektes mee. En toen de steden groeiden kwamen er meer ziektes, door al die mensen en hun dieren dicht op elkaar. Wie moet nu niet denken aan megastallen, of varkensflats? Of aan die ene besmette vleermuis op die superdrukke markt met exotische dieren in Wuhan die het virus naar ons schijnt te hebben gebracht, een potentiële slechterik in een Disneyfilm?

Vier blaadjes geschreven en nog niet eens bij het ontbijt. Ik ga stoppen. Straks eindig ik deze periode met een stapel schriften in een doos die ik de rest van mijn leven met me meesleep, herinneringen aan mijn gehang.

23 maart

Ja, mensen, motivational monday. Vanochtend stond ik al om halfelf buiten op m'n Asics. Voor ik de straat uit was, had ik al een steek in m'n zij. Snelwandelen is ook goed, zei ik tegen mezelf, zelfs hardloopkleding aantrekken is een stap op weg naar buiten. Op het pleintje waar normaal kinderen spelen, traiden twee meiden op een snelle beat uit een paars boxje. De langste (in zebralegging, leuk/niet leuk?) drukte zich moeiteloos op, met haar handen steunend op de mat onder het klimrek. De andere draaide cirkels met haar armen. Toen ik ze voorbij was, liet ik mijn hoofd van links naar rechts zakken. Mijn hele nek zat vast. Misschien wil Maria wel samen yoga doen? Vandaag is ze aan het schilderen in het nieuwe huis. Zij en Euf hebben serieus een eigen huis (met dank aan haar pa, dat wel). 'Het schilderen moeten we nu heeelemaaal alleen doen,' aptte ze. Waarschijnlijk heeft ze Euf aan het werk gezet, om vanmiddag met geföhnd haar in een nieuwe zomerjurk in een strak witte slaapkamer te verschijnen. Mijn god, wat mis ik haar.

Ik liep onder het poortje door over een versleten bakstenen trap, die me deed denken aan de holle trappen van kastelen waar we vroeger, toen mijn ouders nog bij elkaar waren, naartoe gingen op vakantie in Frankrijk. Papa, die bij oude kerken op de spuwvers wees, monsterachtige mannetjes en fantasiedieren die het regenwater afvoeren, met wijd open muilen.

Iets verderop klonk zacht gemiauw. De schoonheidssalon en de huiswerkbegeleiding waren dicht. De dierenkliniek was gewoon open. Op de stoep stond een bang kijkende vrouw met een reiskooi met een kat minstens drie meter van een donkerharige man. Hij droeg een papegaai op zijn arm. 'Ja, Frederico, lang wachten, hè? Maar Frederico straks geen pijn meer aan vleugel.' De vogel maakte een vreemd geluid, in zijn blauwe vleugel zat een knik. Ik voelde me net die vogel, die niet meer kon vliegen en daar maar zat. Ja, ik begreep hem helemaal.

Ik besloot weer te gaan rennen. Schuin omhoog de dijk op, langs stapels kapotte fietsen en narcissen met hun gele toeters. Op de Oostzeedijk weerkaatsten geparkeerde auto's in de etalageruiten. Pilates Centrum, het Horecauitzendbureau, alles was gesloten. Over de geheel lege dijk kwam een witte Volkswagen aan. Achter het stuur keek een zwarte vrouw strak voor zich uit. Ze droeg een gifgroene polo, misschien had ze wel een 'vitaal beroep' en was ze op weg naar het ziekenhuis, of misschien wel het verpleeghuis van opa zon?

Studenten tilden kratten bier een pand in. Ze lachten en riepen naar elkaar. De afgelopen dagen golft er onrust door onze buurt, overal zijn huisfeestjes. Voordeuren slaan dicht, scooters zoeven voorbij, luid toeterend. Gelach, gesmoord praten, geschreeuw. En ik? Ik blijf thuis. Net als Maria en Euf (nestje bouwen). En Francis, met haar smoothie-account, hoewel, van haar weet ik het niet zeker. Ook Toby is veel weg. ‘Ga mee, Loe. We leven maar één keer,’ zei hij gistermiddag. En vannacht stuurde hij een gifje van een wild dansende kat.

Al snel was ik bij de rivier. Het water strekte zich voor me uit. Golven klotsten tegen de blokken steen, rechts klom de hoogbouw de lucht in. Zelfs het groeien van de stad leek door de pandemie gestopt – of niet? Volgens papa werken ze in de bouw gewoon door. Dat moet ook wel. Behalve Maria en Euf is iedereen die ik ken op zoek naar een appartement, iets beters of goedkopers. Zelf zit ik best goed (al zou de huisbaas de trapleuning weleens kunnen repareren, de rotte kozijnen vervangen en als hij dan toch bezig is de lekkage van de douche verhelpen).

Van hieruit kan ik uitzoeken WAT IK ECHT WIL. Hoog tijd, vinden mijn ouders, zo ongeveer het enige waarover ze het eens zijn. Zij weten blijkbaar al jaren wat ze ECHT WILLEN. Wat ik wil studeren, bedoelen ze. Studeren zul je, anders is het ‘zonde’, zij hebben het immers ook gedaan, net als al hun vrienden met hun saai beroepen. Wat ik wil, wat ik wil, ik houd van op bed liggen en ik houd van

dingen samen doen, met vrienden naar zee, samen koken en eten. Bij De Zondvloed praat ik met iedereen. Niet te lang, ik houd van korte, grappige gesprekjes. En ik houd van beweging, rondlopen met een blad bier of glazen halen, niet van stilstaan achter een bar.

Ik keek naar de miniatuurhuisjes aan de overkant, met modelboompjes ervoor, een mensje-met-hondje ter grootte van mijn pinknagel. Misschien kon ik daar een plekje vinden, in een oud pand op de kade, waar schepen voorbijtrokken met geduldige namen als Quo Vadis en Nachtwacht. Ik voelde me behoorlijk somber. Ik wilde weg, mijn vrienden omhelzen, even een ander lijf dan het mijne. Wat moet ik in godsnaam de hele dag doen?

Opa zon zegt: 'een mens lijdt het meest door het lijden dat hij vreest'. Hij komt uit een arm gezin met negen kinderen en moest op zijn achttiende op transport bij de razzia van Rotterdam. Volgens mama, zelf hoor je hem daar niet over, zat hij in een werkkamp in Duitsland. Zij zegt dat hij over het coronavirus zijn schouders ophaalt: 'Dat zitten we ook wel weer uit.' Tsjja, oude mensen zaten voor de pandemie ook al opgesloten.

Ik liep richting het centrum. Veel hardlopers, en mensen met bekers koffie, of honden. Op een betonnen trapje zat een chic stel in dikke jassen met een picknickmand met een fles wijn erin. Minder leuk: toen ik bij het zebra-pad de Maasboulevard overstak, schreeuwde een vrouw in een regenjas van de Bever keihard 'Afstand!' tegen me.

Toen ik om een uur of twaalf onder de douche stond, belde mam. Zij beschikt over het talent op de meest onmogelijke momenten te bellen.

‘Ik was aan het douchen,’ zei ik.

‘Lekker laat.’

‘Mam.’

‘Je moet wel je ritme aanhouden.’

Mijn ritme. Dat was: rond drie uur ’s nachts thuis, lang uitslapen, en met Toby tosti’s eten tot ik weer naar De Zondvloed moest. Om daar vanaf vijf uur de eerste hamburgers en glazen bier rond te brengen.

Ik zette mijn telefoon op luidspreker, legde ’m op mijn bed en liet mijn handdoek van me af glijden. Voor de spiegel bekeek ik m’n buik, die volgens mij dikker is van al het thuiszitten.

‘Ik ga morgen gewoon klaverjassen,’ zei mijn moeder. Met vriendinnen van wie de kinderen ook uit huis zijn en die er helemaal klaar mee zijn de hele dag met hun mannen thuis te zitten. ‘Buiten moet kunnen, vinden wij. Annet heeft een terrasverwarmer aangeschaft en iedereen neemt zelf drank mee.’ Ik zag ze zitten, elk een fles witte wijn bij haar stoel.

Ik vroeg hoe het met opa zon was. Een heel verhaal hoe ze vrijdag in de auto was gestapt om naar hem toe te gaan en pas halverwege de Oudedijk bedacht dat het

helemaal niet kon. Ze had te veel zandkoekjes gekocht, 'die neem ik elke vrijdag voor hem mee', bla, bla, bla. Terwijl ze praatte duwde ik op de rand van mijn bed de nagelriemen van mijn teennagels omlaag. Nu denk ik: ze was totaal van slag. Ze weet niet hoe ze me moet zeggen dat ze niet weet wat ze moet zonder haar werk, haar afspraken, de yoga, even naar een museum. Al die met moeite verzamelde steentjes waaruit ze haar leven opbouwde zijn weggevallen. Ze zit alleen thuis. En ik herken het. Al is het bij mij net anders. Doordat er in mijn buurt meer reuring is. En doordat ik een huisgenoot heb (die nooit thuis is). Zou ik binnenkort net zo uitweiden als mam, pratend tegen de muren, de broodplank?

'Kan opa niet leren facetimen?' Waarom zei ik niet: wat ontzettend kut voor je?

'Lieverd, dat is denk ik een brug te ver voor hem.'

Zo praat zij, een beetje officieel, met uitdrukkingen als 'een open deur', 'brug te ver', 'gulden middenweg'. En toen deed ze uitgebreid 'uit de doeken' 😊 dat ze Teams had geïnstalleerd. Best een handig programma, hoewel haar eerste gesprek halverwege werd afgebroken, en ze er bij het volgende niet in kwam.

'Mam, ik moet hangen,' zei ik.

Ik bleef op bed zitten en ik dacht aan opa. Zo werkt het dus. Ik ga zelden bij hem op bezoek, en nu het niet kan, wil ik het. En toen heb ik zijn oude blauw-wit gestreepte overhemd uit de kast gepakt om daarin mijn kamerdeur

te schilderen. Hij draagt het op een foto waarop hij voor zijn klusschuurtje staat, met mij als driejarige op een loopfietsje ernaast. Rond die tijd ging ik hem opa zonneoemen, naar de aardewerken zonnedie aan dat schuurtje hing. ‘Zon, zon,’ schijn ik als peuter geroepen te hebben als ik opa zag. Dat schuurtje had vast plaatsgemaakt voor een buitenkeuken of zo. Sinds hij uit bed gevallen was, woonde hij alweer twee jaar in het verpleeghuis. Hoe zou hij het daar hebben? Als ik bij hem was, zou hij me zijn portemonnee geven: ‘Mariloe, ik beveel: ga onmiddellijk taart halen.’

Ik knoopte zijn overhemd om, met de punten op mijn buik. In de keuken stond de gootsteen vol vuile kopjes en borden. Ik vroeg me af of Toby thuisgekomen was. Toen ik op zijn deur klopte bleef het stil. Na het ontbijt probeerde ik het nog eens. ‘Ik slaap,’ klonk het vanachter de deur.

Een halfuurtje later klopte hij op mijn deur, in zijn oude badjas. We praatten zeker twee uur en van dat schilderen kwam helemaal niks meer.

26 maart

Vanochtend een docu gekeken over een Georgische handelaar die zijn waar voor aardappelen verkoopt. Een schrift kost twee kilo aardappelen, een paar laarzen vijftientig. Op Netflix ontdek ik allemaal nieuwe dingen. Ik reis van

de eeuwenoude gewoontes van Siciliaanse herders naar stokstaartjes die met meerdere families samenleven in de Kalahari-woestijn.

Zojuist een awkward gesprekje met Toby gevoerd waarvoor ik me heel oud voelde. ‘Hoe was het?’ vroeg ik toen ik hem in de keuken zag. Hij was naar huisfeest nummer zoveel geweest.

‘Het was.’ Met een mes viste hij een boterham uit de broodrooster.

‘Niet leuk?’

‘Beter dan niks. En voldoende bier.’

Het aanrecht lag vol etensresten en lege verpakkingen. (Ik kan echt niet langer met een negentienjarige in een studentenkot wonen. Ik ben toe aan een appartement met een nepnatuurstenen aanrecht.)

‘Heb je die filmpjes uit Italië niet gezien?’ vroeg ik. ‘De ziekenhuisbedden op de gangen?’

‘Fake news,’ zei hij.

‘Is dat een grapje of meen je dat echt?’

‘Een vriend van mij die coschappen loopt, zegt dat er op de ic vooral te dikke mensen liggen. Moeten wij daar massaal voor thuisblijven?’ Hij schraapte het aangebrande deel van z’n toast.

‘Trucks van het leger met doodskisten,’ zei ik.

‘Onze generatie overleeft het wel.’

‘Jij hebt daar misschien geen last van, maar ik heb ook familie.’